

te que pot arribar a completar tot el territori de la catalanofonia. Cada cop que algun lector n'obri les pàgines els seus ulls faran el paper del sol i fixaran el present, que és l'única eternitat documentable, en aquests bells testimonis del pas del temps. Però després, quan el tanqui després d'una lectura plaent, s'adonarà de la flagrant paradoxa del pas del temps que fixa el lema d'un rellotge d'Olèrdola: «Sempre és més tard».

DOMINGO MASDÉU, Maite: *Llengua i teatre. El lèxic de l'obra dramàtica de Joan Puig i Ferrerter*, Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 2024; «Col·lecció Patrimoni Literari» 8.

ELISENDA BERNAL

Universitat Pompeu Fabra
elisenda.bernal@upf.edu

Són poc habituals, malauradament, els treballs en què conflueixen l'estudi del lèxic —que se solen centrar en la llengua general— i de la literatura —que normalment se centren en les tècniques narratives, la temàtica, el tractament dels personatges i la simbologia, i, si és que consideren la llengua, es fa sovint des d'un punt de vista prescriptivista per destacar paraules o expressions que s'allunyen de la norma. El cas del treball de Domingo Masdéu, doncs, suposa una aportació necessària, en aquest cas circumscrita a les 23 obres teatrals de Joan Puig i Ferrerter (1882-1956), que se situen de ple en un moment de canvi pel que fa a la llengua gràcies a les obres de normalització i normativització de Pompeu Fabra —des de les *Normes ortogràfiques* (1913), passant pel *Diccionari ortogràfic* (1917) i la *Gramàtica catalana* de 1918, fins a la publicació del *Diccionari general de la llengua catalana* (1932)—, que fan que l'autor faci un esforç conscient per adoptar un model de llengua diferent del que tenia en les obres inicials i que senti que, en certa mesura, ha de reaprendre la llengua. En aquest context, doncs, és especialment interessant l'estudi que es presenta, atès que permet veure l'evolució del model de llengua: n'és un exemple com es demostra que el nombre de castellanismes disminueix a mesura que Puig i Ferrerter es compromet amb el model de llengua estàndard i el va incorporant en la llengua literària.

El treball de Domingo Masdéu és una versió lleument adaptada de la tesi defensada el 2017 a la Universitat Rovira i Virgili, que exclou, lògicament, les 966 pàgines del lèxic documentat a l'obra dramàtica de l'autor de la Selva del Camp, tot i que n'inclou una mostra, la corresponent a la lletra be, com a annex. El sumari, doncs, és idèntic: a part del pròleg de Guillem-Jordi Graells, el capítol 1, «Introducció: Puig i Ferrerter, l'expressió viva», presenta els objectius, les dades biogràfiques de Puig i Ferrerter, una revisió dels estudis previs sobre l'autor i l'obra, seguit d'un apartat centrat específicament en els estudis dedicats a l'obra

teatral i un apartat sobre la posició que tenia l'autor davant la llengua. El capítol es clou amb les hipòtesis de què es parteix, seguides de la llista d'obres i edicions que conformen el corpus que s'estudia. El capítol 2, «Elaboració del leuari de l'obra dramàtica», presenta els criteris que han guiat la tasca ingent a la qual s'ha afrontat l'autora (i que va recordant sovint al lector), a partir de la localització de les obres, la seva digitalització i l'extracció de concordances que havien de permetre lematitzar adequadament, identificar i agrupar variants, etc., fins arribar a l'establiment de les 7.217 entrades que corresponen a la totalitat de les unitats lèxiques que conformen l'obra dramàtica de Puig i Ferrer. Es tracta d'una comesa que s'ha hagut de fer i revisar manualment, atès que la inestabilitat gràfica, especialment en les primeres obres, impossibiliten poder-ho fer de manera (semi)automàtica.

El capítol 3, «Anàlisi i caracterització del lèxic», constitueix el nucli del treball i s'hi presenten, en forma de llistes, els resultats del capítol anterior, articulats al voltant de cinc apartats: castellanismes, altres elements caracteritzadors (variants dialectals, col·loquialismes, arcaïsmes, cultismes estilístics, renaixentismes i manlleus), unitats fraseològiques (enteses en un sentit molt ampli, ja que inclou locucions, refranys, col·locacions, etc.), dobles lèxics i dades quantitatives, en què es presenten els càlculs de riquesa lèxica relativa de les obres puig-i-ferrerianes. Les 44 llistes de lèxic (fraseologia a part) apareixen classificades segons criteris diversos (documentació lexicogràfica, freqüència, comparació amb altres obres contemporànies a Puig i Ferrer, etc.), que no sempre són del tot clars: la lematització de les unitats nominals no es fa seguint el criteri lexicogràfic, sinó que dels adjectius només es dona la forma masculina (*agraviós*, *pasmat*) mentre que els substantius d'éssers sexuats apareixen amb el gènere concret que apareix en els textos (*xafardera*, però *milioniari*), excepte en els casos de *solter -a* i *padri -ina*, i *mosso* i *mossa*, i *sirvent* i *sirventa* (que es computen per separat). Així mateix, són discutibles algunes classificacions, com considerar *avorrir* un castellanisme (quan es documenta des del segle XIII), o *silló* com a doblet de *cadira* (a priori són tipus de seients diferents); la inclusió dins la fraseologia d'alguns casos, com *santa innocència*, que es podria haver inclòs dins les exclamacions, anàlogament al cas de *llamp de Déu*; la distinció de tipus de manlleus segons si presenten marcatge tipogràfic; incloure en el recompte separatament una frase en una altra llengua («That is it seveet divine hypocrite»), o el desconcert que es genera en la llista dels dobles lèxics, perquè no s'acaba d'entendre per què unes formes reapareixen en la llista quan els correspon alfabèticament i altres no (per exemple, *acegarar* apareix al costat d'*encegar*, però després trobem *cegar/acegarar/encegar*, i on correspondria trobar *encegar* no hi és). Finalment, al capítol 4, «Conclusions», es presenten les fites aconseguides, contrastades amb els objectius inicials que es plantejaven. Clou el volum l'apartat de referències bibliogràfiques i l'annex que conté la llista d'unitats lèxiques de la lletra be que hem esmentat més amunt.

El treball lexicomètric que Maite Domingo Masdeu du a terme és, sens dubte, majúscul i ambiciós, i, alhora, és un tribut a l'autor de la Selva del Camp. Tot

el que s'hi pot trobar a faltar, com ara una anàlisi detallada que pugui donar compte de l'ús i del perquè d'aquest ús (personatges, contextos, obres, etc.), no és possible de fer sense aquesta feina prèvia que obre les portes a poder aprofundir en diversos aspectes de la llengua literària d'un autor que presenta una evolució fascinant perquè es troba just en el moment crucial de la història de la llengua catalana contemporània. Confiem, doncs, que aquesta tasca no s'aturi aquí, i, sobretot, que els estudis sobre lèxic literari continuïn despertant l'interès dels investigadors.

PAYRATÓ, Lluís: *Discurs: paraules, imatges i sons. Un assaig sobre el discurs multimodal*, Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona, 2025.

CARLA FERRERÓS PAGÈS

Universitat de Perpinyà Via Domícia, Universitat de Girona
 carla.ferreros-pages@univ-perp.fr

Lluís Payrató, conegut per una sòlida trajectòria en l'àmbit de la pragmàtica i l'anàlisi del discurs, ha escrit una obra que travessa fronteres de gènere, que presenta el discurs com a fenomen complex i on la multimodalitat no és només en el contingut sinó que l'impregna i per això és una obra difícil de classificar, entre l'assaig acadèmic i el manual divulgatiu (així ho afirma la contracoberta).

L'obra s'estructura en set capítols precedits per un exordi i seguits per un epíleg i un postfaci signat per Albert Soler. Cada un dels set capítols, que es divideixen al seu torn en set subseccions, s'enceta amb una cita de Joan Fuster i una «zona zero», un text inicial que fa de detonant temàtic: un fragment del Gènesi (cap. I), un del famós discurs de 1977 de Tarradellas (II), un del segon acte de *La bohème* de Puccini (III), un calligrama d'Apollinaire (IV), una llista de promeses incomplertes de Bush, Zapatero, Obama, Rajoy i Trump (V), un fragment d'un discurs de Trump de 2020 (VI) i, finalment, un de l'Apocalipsi (VII). La definició de *discurs* de Fabra a l'exordi i una fotografia de *L'homme qui marche* de Giacometti a l'epíleg fan de «zones zero» d'aquests capítols d'obertura i de tancament: el discurs com a concepte a l'inici i com a procés en moviment al final.

L'exordi ja inclou la dimensió multimodal en un títol de ressonàncies cinematogràfiques: «Dotze microdiscursos amb pietat (sobre el discurs)». Parteix de la definició de *discurs* de Fabra i es desenvolupa a través de dotze breus textos que, entre la reflexió i el joc, despleguen una primera caracterització del fenomen discursiu i justifiquen l'obra que presenten. El recorregut, articulat numèricament de l'1 al 12, combina forma i significat, literalitat i metàfora: «un text és justament [...] un teixit que s'ha anat elaborant amb diferents fils. Sense sets, sense estripades ni buits» (p. 17), diu al punt vuit, que va després del set, que es titula «Set significats de set» i que tracta la polisèmia i l'homonímia: la multimodalitat